

Dr hab. Agata Jurkowska-Gomułka, prof. WSiIZ
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania

Recenzja rozprawy doktorskiej
magister Joanny Farugi
"Settlement procedure in cartel cases before the European Commission"

W wykonaniu uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 22.06.2015 r. przedstawiam poniższą recenzję rozprawy doktorskiej autorstwa magister Joanny Farugi:

I. Uwagi ogólne

Przedstawiona do recenzji rozprawa autorstwa Pani magister Joanny Farugi przygotowana została pod opieką naukową prof. dr hab. Sławomira Dudzika. Merytoryczna część rozprawy liczy aż 345 stron, 48 stron dedykowanych jest bibliografii i zestawieniom źródeł (akty prawne, wyroki sądowe, skargi, opinie rzeczników generalnych, decyzje Komisji Europejskiej, książki, artykuły, inne dokumenty).

Rozprawa podzielona jest na 9 rozdziałów, z których pierwszy stanowi wprowadzenie do analizowanej problematyki („General introduction”), zaś ostatni – ogólne podsumowanie pracy („General conclusion”). Rozdział 8. rozprawy („Assessment of the conformity of the EC settlement procedure with primary EU law”) koncentruje się na odpowiedziach na pytania sformułowane w początkowej części pracy. Rozdziały 2.-7. odnoszą się do różnych problemów związanych z funkcjonowaniem instytucji ugody w prawie ochrony konkurencji. Należy podkreślić, że poszczególne rozdziały mają charakter opisowy jedynie w zakresie niezbędnym dla kompleksowej prezentacji podnoszonego problemu (w zasadzie jedynym takim rozdziałem jest rozdział 1. „Actors in the EC proceedings”), natomiast co do zasady mają one wymiar problemowy – nawet jeśli Autorka opisuje przebieg procedury ugodowej, to czyni z uwzględnieniem „innych scenariuszy (rozdział 4. „Procedural steps of full EC settlement procedure and other scenarios”), w dwóch rozdziałach Autorka podjęła badania nad wpływem ugody na określone aspekty egzekwowania reguł konkurencji (rozdział 5.

„Impact of the EC settlement procedure on the situation of the parties and third parties”; rozdział 6. “Impact of the EC settlement decision on NCA and national courts”). Co do tego ostatniego rozdziału, to wydaje mi się on zbędny w strukturze, na co wskazuje nierównowaga w rozkładzie jego treści: ok. 3/4 rozdziału zajmuje prezentacja zasad decentralizacji stosowania unijnego prawa konkurencji i stosowania prawa unijnego przez krajowe organy konkurencji oraz sądy krajowe (przy czym ta część ma charakter opisowy, Autorka odsyła do nielicznych publikacji z tego zakresu), a tylko ok. 1/4 (krótkiego zresztą, bo liczącego tylko 14 stron rozdziału) zajmuje analiza problemu sygnalizowanego w tytule rozdziału - podrozdział 6.4. "EC decisions issued in the EC settlement procedure and NCA and national courts", s. 211-214).

Co do zasady jednak struktura rozprawy realizuje cel pracy. Jest ona rozbudowana, ale równocześnie przejrzysta i spójna.

Niezaprzeczalnym walorem rozprawy jest okoliczność, że została ona napisana w języku angielskim, co daje możliwość wyjścia z wynikami badań także do czytelników zagranicznych.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz U. z 2014 r., poz. 1852) rozprawa doktorska "(...) powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego (...) oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej (...) oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej (...)".

II. Oryginalne rozwiązanie problemu naukowego

Uwzględniając ustawowe wymogi dla uzyskania stopnia doktora (nauk prawnych) należy w pierwszej kolejności dokonać oceny tego, czy podjęta przez Autora tematyka stanowi w swej istocie "problem naukowy".

Pozytywnie oceniam podjęcie przez Autorkę problematyki ugody w postępowaniu antymonopolowym. Ze względu na okoliczność, że do czasu wejścia w życie w styczniu 2015 r. nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z czerwca 2014 r., w polskim prawie ochrony konkurencji nie funkcjonowała analogiczna instytucja prawna (nie licząc w praktyce niemal niestosowanej instytucji tzw. ugody antymonopolowej, regulowanej w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów z 2000 r.), tematyka ugody jest w polskiej literaturze prawniczej niemal nieobecna, a przynajmniej nie stała się ona przedmiotem

obszerniejszej monografii, co najwyżej instytucja ta analizowana była częściowo przede wszystkim w publikacjach poświęconych prawu do obrony i sprawiedliwości proceduralnej w kontekście postępowań antymonopolowych (publikacje m.in. M. Bernatta, K. Kowalik-Bańczyk). Należy jednak zauważyć, że problematyka ugody w postępowaniu antymonopolowym została dość szeroko omówiona w literaturze zachodniej (co zresztą Pani J. Faruga skrupulatnie w swojej rozprawie odnotowuje, dzięki odniesieniom do bardzo wielu publikacji przedstawicieli doktryny zachodnioeuropejskiej i amerykańskiej). Niemniej jednak, nawet biorąc pod uwagę zasób wypowiedzi doktryny co do ugody antymonopolowej, wybór instytucji ugody jako przedmiotu rozprawy doktorskiej nadal zasługuje na uznanie, ponieważ potwierdza on, że Autorka potrafiła przewidzieć, jakie problemy znajdą się w głównym nurcie rozwoju prawa ochrony konkurencji. Co do tego bowiem, że ugoda w postępowaniu antymonopolowym będzie szeroko dyskutowana tak w doktrynie, jak i w obszarze stosowania prawa, nie mam żadnych wątpliwości co najmniej z trzech powodów: po pierwsze, od momentu wprowadzenia regulacji dotyczących ugód w prawie unijnym w 2008 r., instytucja ta była niezwykle intensywnie stosowana w postępowaniach przed Komisją; po drugie, implementacja dyrektywy 2014/104/UE rodzi nowe obszary problemowe związane z funkcjonowaniem ugód w obrocie prawnym; po trzecie zaś, od 19.01.2015 r. możliwe jest zastosowanie także w postępowaniu antymonopolowym przed polskim organem ochrony konkurencji dobrowolnego poddania się karze (instytucji w swej istocie zbliżonej do ugody w rozumieniu prawa unijnego, choć o nieco innym zakresie). Rozprawa nie czyni jednak żadnych odniesień do prawa polskiego, więc ostatnia z wymienionych przyczyn aktualności podejmowanej problematyki nie odnosi się do recenzowanej pracy doktorskiej. Brak kontekstu prawnoporównawczego nie pozbawia jednak problemu badawczego stanowiącego przedmiot rozprawy pierwiastka oryginalności czyniącego zadość ustawowym wymogom uzyskania stopnia doktora. Ugoda jest analizowana przez Autorkę z perspektywy jej zgodności z prawem pierwotnym Unii Europejskiej i ten akurat aspekt funkcjonowania tej instytucji w prawie ochrony konkurencji nie był dotąd przedmiotem tak kompleksowych rozważań ani w literaturze krajowej, ani też obcej, choć wątki odnoszące się do zgodności ugód z prawem unijnym (i składających się na ową potencjalną zgodność zagadnień częściowych) pojawiają się w publikacjach kilku zagranicznych autorów.

Zgodność ugody z prawem pierwotnym Autorka postrzega jako problem natury bardziej ogólnej ("more general question" - s. 15), na który składają się zagadnienia częściowe wyrażone w czterech pytaniach badawczych sformułowanych przez magister

Joannę Farugę. Pytania te dotyczą: (1) zgodności podstaw prawnych procedury ugodowej (tj. rozporządzenia 622/2008 i komunikatu w sprawie ugody (tzw. Settlement Notice) z aktami unijnego prawa pierwotnego; (2) efektywności zastosowania ugody dla skutecznej egzekucji praw stron postępowania antymonopolowego, (3) znaczenia ugody dla właściwego egzekwowania prawa ochrony konkurencji w trybie tzw. publicznoprawnym (tzn. przez organy ochrony konkurencji), (4) wpływ ugody na skuteczność prywatnoprawnego (t. przed sądami powszechnymi) trybu egzekwowania reguł konkurencji. Postawione przez Autorkę pytania są ze sobą powiązane i rzeczywiście składają się one na bardziej ogólny problem badawczy, jakim jest zgodność regulacji ugodowych z prawem pierwotnym UE. Należy żałować, że tak jasno sprecyzowanego problemu badawczego Autorka nie sygnalizuje już na poziomie tytułu rozprawy, który w przedstawionym brzmieniu wydaje się nazbyt szeroki i nie wskazuje podstawowego celu pracy. Obecne brzmienie tytułu rozprawy (*Settlement procedure in cartel cases before the European Commission*) w zasadzie nie pozwalałoby na konkluzję, że Autorka podjęła się rozstrzygnięcia oryginalnego problemu badawczego.

Za przejaw nazbyt asekuranckiej postawy Autorki uznaję zastrzeżenie, że „However, it should be clarified that the assessment of the EC settlement procedure is a challenge for several reasons which makes it sometimes difficult to provide simple “yes” or “no” answers to the above questions” (s. 18). Jeśli prezentowany problem badawczy ma charakter “oryginalny” (a tylko taki może prowadzić do uzyskania stopnia doktora), jego ocena zawsze będzie wyzwaniem. Wśród kilku przyczyn, dla których według Autorki trudno jest jednoznacznie odpowiedzieć na postawione pytania badawcze, wskazane jest ograniczony dostęp do źródeł, w tym dostęp do pełnotekstowych wersji decyzji Komisji. Jeśli rzeczywiście jest to dla Autorki okoliczność ograniczająca jakość rozważań, to naturalnie nasuwa się pytanie o zasadność podejmowania tej akurat tematyki. Od rozprawy doktorskiej (tak zresztą jak od pracy badawczych w ogóle) nie można przecież wymagać jednoznacznych rozwiązań tam, gdzie – choćby ze względu na limitowany materiał badawczych (np. w przypadku ugody tylko jedno orzeczenie sądowe) – nie są one możliwe. Z powodzeniem (i bez uszczerbku dla jakości pracy) można wszak posługiwać się hipotezami, przypuszczeniami, wnioskami warunkowanymi. Jednocześnie chciałabym zaznaczyć, że mimo wszystkich ograniczeń wylistowanych przez Autorkę we wstępnym rozdziale pracy (ograniczeń zdefiniowanych zresztą bardzo celnie), uważam, że Autorka bardzo dobrze wywiązała się z założonego celu/zadania badawczego.

Punktem ciężkości całej rozprawy, ze względu na przyjęty cel, pozostaje rozdział 8., w którym Autorka podejmuje udaną moim zdaniem próbę oceny zgodności procedury ugody z prawem pierwotnym ("Assessment of the conformity of the EC settlement procedure with primary EU law"). W istocie nie tylko sama perspektywa badawcza, ale także pojedyncze, żmudnie konstruowane przez Autorkę wnioski, w dużej mierze bazujące na rozważaniach prowadzonych we wcześniejszych rozdziałach, przesądzą o nowatorskim charakterze tego rozdziału (i pośrednio także całej pracy).

Istotne znaczenie, z punktu widzenia wymogu oryginalności rozwiązania problemu naukowego, należy przypisać także kluczowym fragmentom rozdziału 7. "Distinction between the EC settlement and other tools". Zaliczam do nich fragment podsumowujący porównanie ugody i tzw. decyzji zobowiązującej, wydawanej na podstawie art. 9 Rozporządzenia 1/2003 (podrozdział 7.3.4. "Comparison between an Article 9 commitment decision and the EC settlement procedure", s. 244-245) oraz tę część rozdziału, w której Autorka porównuje program *leniency* i ugody (podrozdział 7.4.2. "Comparison between the EC leniency programme and the EC settlement procedure", s. 263-266).

Podsumowując, przedstawiona do recenzji rozprawa prezentuje w moim przekonaniu oryginalne rozwiązanie problemu naukowego z zakresu prawa ochrony konkurencji i prawa Unii Europejskiej.

III. Ogólna wiedza teoretyczna kandydata w danej dyscyplinie naukowej

Przedstawiona do oceny rozprawa wymagała od Autorki zaangażowania wiedzy z dziedziny prawa europejskiego (prawa UE) oraz prawa ochrony konkurencji (prawa antymonopolowego, antytrustowego). W obydwu obszarach Autorka musiała sprawnie posługiwać się zarówno regułami materialnoprawnymi, jak i proceduralnymi. Z zadania tego Doktorantka wywiązała się prawidłowo, choć nie wszystkie rozdziały charakteryzuje równy poziom nasycenia wiedzą. Przykładowo, rozdział 2. („Actors in the EC proceedings”) stanowi w zasadzie – przydatny w kontekście całej pracy – wykaz podmiotów zaangażowanych w postępowanie antymonopolowe przed Komisją. Autorka dowodzi w tym rozdziale znajomości struktury podmiotowej unijnej procedury antymonopolowej, jednak prezentowany zasób wiedzy o działalności każdego elementu podmiotowego jest dość ograniczony (na to wrażenie pewnego „spłycenia” prezentowanych treści wpływa niewątpliwie niemal brak odesłań do literatury).

Posiadania przez Autorkę niezbędnego zasobu wiedzy dowodzi niewątpliwie dobra znajomość orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE i liczne odwołania do tych wyroków, m.in. w rozdziale 3. („Enforcement of cartels and discretionary powers of the EC”). Rozważania poświęcone ugodzie są bardzo dobrze ugruntowane w praktyce decyzyjnej Komisji. Decyzje stanowią przedmiot głębszych analiz, ilustrują wiedzę teoretyczną, są punktem odniesienia dla wniosków formułowanych przez Autorkę (na szczególną uwagę w tym kontekście zasługuje m.in. podrozdział 4.2.1.1. "Settlement screening", s. 90-95; podrozdział 5.2.2.2. "Dialogue with the EC", s. 148-160).

W moim przekonaniu o gruntownej wiedzy Pani Joanny Farugi w zakresie tak prawa europejskiego, jak i prawa ochrony konkurencji, świadczy dobór problemów poddawanych analizie w kontekście głównych założeń rozprawy. Należy podkreślić, że wiele aspektów funkcjonowania procedury ugodowej nie zostało jeszcze, głównie ze względu na stosunkowo krótki okres funkcjonowania ugody jako instytucji prawa antymonopolowego, omówionych szeroko w literaturze przedmiotu. Lektura rozprawy daje wrażenie, że czytelnik ma do czynienia z wyczerpującym kompendium wiedzy na temat ugody w unijnym prawie ochrony konkurencji (co oczywiste, kreacja takiego kompendium nie byłaby możliwa bez gruntownej wiedzy o materialnych i proceduralnych aspektach tego obszaru prawa). Autorka nie ogranicza się zresztą do odtwarzania wiedzy, ale podejmuje także próby swoistej rekonstrukcji znanych faktów i informacji w kontekście celu rozprawy. Przykładowo, w podrozdziale 3. („EC discretionary powers and the EC settlement procedure”, s. 59-63) Autorka podjęła udaną próbę powiązania wiedzy odnoszącej się do dyskrecjonalności różnych aspektów działania Komisji z dyskrecjonalnością w kontekście procedury ugodowej. W innym miejscu Autorka podjęła próbę zestawienia korzyści z przeprowadzenia procedury ugodowej, także innych niż te, o których bezpośrednio mówi komunikat Komisji o ugodzie, tj. wychodzące poza redukcję poziomu kary (podrozdział 5.2.2. "Benefits resulting for the parties", s. 145-160). Za bardzo interesujący (a nawet inspirujący) uznaję podrozdział 5.3. "Situation of the parties if the EC settlement procedure becomes hybrid or discontinued" (s. 168-180), w którym Autorka nie tylko identyfikuje położenie stron w przypadku ugód hybrydowych i w przypadku nieudanej ugody, ale także podejmuje próbę oceny, w jaki sposób położenie stron w takich sytuacjach może wpłynąć na skłonność do ugody (s. 180). Znacznego zasobu wiedzy wymagało od Autorki także skonstruowanie rozdziału 7. "Distinction between the EC settlement and other tools", obejmującego porównanie ugody w prawie antymonopolowym w UE z innymi instytucjami prawnymi ("inne" ugody, tzw.

decyzje zobowiązujące, decyzje wydane w związku z programem darowania lub łagodzenia kar (*leniency*)). Warto zaznaczyć, że akurat w tym rozdziale Autorka uznała za stosowne odniesienie do ugody administracyjnej w kształcie przyjętym w polskim Kodeksie postępowania administracyjnego (podrozdział 7.2. "Difference between the EC settlement procedure and other settlement", s. 217-223).

W rozważaniach nad ugodą pojawiają się odniesienia do najważniejszych problemów prawa ochrony konkurencji, zwłaszcza w jego wymiarze proceduralnym (np. możliwość powstrzymania się od samooskarżania (*privilege against self-incrimination*), podrozdział 5.2.1.5. "Introduction of the settlement submissions", s. 136; poufność w postępowaniu antymonopolowym przed Komisją, podrozdział 5.2.2.3. "Confidentiality, bilateral character of settlement discussions and protection of settlement submissions", s. 160-168). Z perspektywy aktualnego stanu legislacji i orzecznictwa, ale i oczywiście oceny jakoś recenzowanej rozprawy, cenne są te rozważania Autorki, w których porównuje ugodę i inne instrumenty (prawa ochrony konkurencji), tj. rozdział 7. "Distinction between the EC settlement and other tools" (s. 214-267).

Reasumując, wiedza teoretyczna Doktorantki w obszarze ochrony konkurencji i prawa Unii Europejskiej nie może być kwestionowana i znajduje ona przełożenie na dobrą jakość przedstawionej rozprawy.

IV. Samodzielne prowadzenie pracy naukowej

Jak wynika już z poprzedniej części niniejszej recenzji, analizowana rozprawa spełnia przynajmniej dwa z trzech kryteriów uznania jej za podstawę do uzyskania stopnia doktora. Zarówno oryginalność problemu i jego rozwiązania, jak i wiedza stanowiąca bazę rozprawy w dużej mierze potwierdzają zdolność Doktorantki do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Za zasadniczy komponent samodzielności, o której mówi ustawodawca w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, uznaję jednak umiejętność analizy i syntezy treści, formułowania i uzasadniania wniosków. Przedstawiona do recenzji rozprawa potwierdza, że Autorka te umiejętności posiada i potrafi je właściwie spożytkować.

Rozprawa jest bardzo obszerna, obejmuje znaczne spektrum zagadnień - pozytywnie oceniam okoliczność, że wysoce skomplikowane zagadnienia prawa ochrony konkurencji (które - jak sama Autorka wielokrotnie przyznaje - mogłyby stać się tematami odrębnych prac

doktorskich) zostały zsyntetyzowane w taki sposób, że ich prezentacja jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb i celu rozprawy, natomiast nie dominują one znacząco ilościowo nad innymi, powiązanymi bezpośrednio z problematyką ugody, zagadnieniami (uwaga ta dotyczy przede wszystkim rozdziału 3. i 7. rozprawy; wyjątkowo odmiennie oceniam rozdział 6., o czym była już mowa powyżej).

Nie mam wątpliwości, że decyzje Autorki o formułowaniu określonych wniosków poprzedzała gruntowna analiza argumentów o różnym rodowodzie (opinie przedstawicieli doktryny, orzecznictwo, praktyka decyzyjna, wystąpienia "polityczne" komisarzy ds. konkurencji). W wielu miejscach rozprawy Autorka podejmuje ostrożną polemikę z przedstawicielami doktryny (por. np. podrozdział 4.4. "Conclusion", s. 126; podrozdział 8.3.1. "Protection of parties' rights of defence in a successful EC settlement procedure", s. 295), co samo w sobie również przemawia za uznaniem, że mgr Joanna Faruga jest w stanie prowadzić samodzielną działalność naukową.

Jeśli chodzi o istotę wniosków prezentowanych przez Autorkę, to mają one charakter wyważony, w przeważającej części jest to wnioskowanie *ex post*, mocno ugruntowane w orzecznictwie TSUE i decyzjach Komisji. Za szczególnie cenne uznaję te wnioski Autorki, w których lapidarnie ujmuje ona istotę lub cechy procedury ugodowej - za przykład wniosku tego rodzaju może służyć stwierdzenie, że "a settlement submission is a request made by a party and not an agreement reached between a party and the EC" (podrozdział 5.2.1.5. "Introduction of the settlement submissions", s. 138). Co najważniejsze, Autorka nie tylko jednoznacznie odpowiada na pytanie o zgodność ugody z prawem pierwotnym UE (podrozdział 8.6. "Conclusions", s. 335-337), ale również przekonująco swoją (pozytywną) odpowiedź argumentuje.

Uważam natomiast, że w rozprawie zbyt słabo wybrzmiewają postulaty *de lege ferenda*. Co prawda w wielu miejscach Autorka rzeczywiście zwraca uwagę na problemy wymagające zmiany, ale rzadko precyzuje, czy zmiana ta miałaby mieć charakter legislacyjny, czy też miałaby polegać na zmianie praktyki. Moim zdaniem w ostatnim rozdziale rozprawy powinno znaleźć się miejsce na kilka uwag dotyczących kształtu ugody (dobrowolnego poddania się karze) w polskim prawie ochrony konkurencji. Odniesienie kontrowersji związanych z funkcjonowaniem ugody w unijnym prawie antymonopolowym do polskich regulacji miałoby w moim przekonaniu istotny walor poznawczy, także do czytelnika zagranicznego, nie wspominając już o czytelniku polskim. Odniesienia takie

byłyby tym bardziej uzasadnione, że w toku wywodu Autorka przedstawiła przecież instytucję ugody administracyjnej w polskiej procedurze administracyjnej.

Istotnym potwierdzeniem zdolności do prowadzenia samodzielnej działalności naukowej pozostaje umiejętność doboru właściwej metodologii badań i umiejętność sprawnego posługiwania się warsztatem badawczym.

Nawet jeśli nauki prawne mają do wykorzystania w istocie stosunkowo ograniczony wybór metod badawczych, to jednak od rozprawy doktorskiej oczekuję, że będzie ona wskazywać przyjętą metodologię. Choć mgr Joanna Faruga odnosi się do metodologii swoich badań, to poprzestaje ona na ogólnikowym stwierdzeniu o analizie przepisów prawnych i aktów stosowania prawa („The methodology chosen to reply to the research questions described above consists in analysing applicable legal provisions and provisions of soft law, decisions by the EC and the case-law of the EU Courts” – s. 18). W moim przekonaniu właściwe byłoby wskazanie (nazwanie) metody (dogmatyczno-prawna) i krótkie choćby uzasadnienie jej wyboru. Na marginesie należy zaznaczyć, że choć rozprawa jako taka nie ma charakteru (ani celu) prawnoporównawczego, to jednak sporadycznie taki wątek pojawia się w niej (podrozdział 7.2. "Difference between the EC settlement procedure and other settlements", s. 215, 217-223; podrozdział 8.2.4. "Discretionary powers by the EC", s. 283), co moim zdaniem również powinno być odnotowane wśród przyjętych metod badawczych.

Z perspektywy wykazu źródeł zamieszczonego na końcu pracy warsztat badawczy, jakim Autorka posłużyła się w rozprawie, bez nadmiernej przesady mogę określić jako imponujący, zarówno w kategoriach ilościowych (sam wykaz źródeł wykorzystanych w rozprawie zajmuje niemal 50 stron), jak i jakościowych. Pani Joanna Faruga wykorzystwała pełne spektrum źródeł, z jakich należy korzystać przygotowując pracę naukową z zakresu prawa ochrony konkurencji. Przedmiotem analiz uczynione zostały nie tylko tak oczywiste źródła jak książki, artykuły, decyzje Komisji, czy wyroki sądów, ale także takie dokumenty jak skargi (pozwody) kierowane do Trybunału Sprawiedliwości UE, sprawozdania unijnego rzecznika do spraw wysłuchań, oficjalne komunikaty prasowe instytucji unijnych i krajowych. Tak szeroki wachlarz zidentyfikowanych źródeł dowodzi, że Autorka dołożyła wszelkiej staranności, aby podjęta przez nią problematyka analizowana była wielowymiarowo, z uwzględnieniem różnych perspektyw i punktów widzenia.

Rozprawa pod względem warsztatowym przygotowana została starannie: wykorzystane źródła mają pełną identyfikację bibliograficzną. Niestety, wysoka jakość

wykazów bibliograficznych nie do końca przekłada się na (szeroki) zakres wykorzystania źródeł w samej rozprawie. Pewien niedosyt może budzić brak odesłań do literatury przedmiotu w niektórych częściach pracy, zwłaszcza tych, w których Autorka prezentuje podejmowaną tematykę w sposób skrótowy (właśnie z uwagi na tę skrótowość liczba przypisów odsyłających do bogatszych w treść źródeł powinna być znacznie większa): przykładem może być rozdział 2. „Actors in the EC proceedings” czy rozdział 3. „Enforcement of a cartels and the EC discretionary powers”. W niektórych miejscach Autorka, nawet jeśli odsyła do źródeł zewnętrznych, to czyni to bardzo ogólnikowo. Przykładowo, istotne dla całej pracy są rozważania Autorki nad dyskrecjonalnością działań Komisji, prowadzone w rozdziale 3. Tak się składa, że tematyce dyskrecjonalności poświęcona jest książka C. Banasińskiego „Dyskrecjonalność w prawie antymonopolowym” (Wolters Kluwer, Warszawa 2015). Należałoby oczekiwać, że Autorka odniesienie się do wybranych koncepcji prezentowanych w tej publikacji, podczas gdy poprzestaje ona jedynie na wskazaniu, że taka pozycja funkcjonuje w polskim dorobku (por. przypis nr 100, s. 18; podobnie przypis nr 345, s. 74, umieszczony w kontekście definicji wyroku prejudycjalnego).

Jeśli chodzi o inne elementy warsztatu, to wydaje się, że Autorka niepotrzebnie przytacza w wielu miejscach *in extenso* przepisy prawa unijnego, np. Rozporządzenia 1/2003 (por. np. przypis nr 343, s. 73; przypis nr 1307, s. 224).

Mimo kilku krytycznych uwag uważam, że mgr Joanna Faruga, przygotowując przedstawioną do recenzji rozprawę, wykazała umiejętności oraz przygotowanie merytoryczno-warsztatowe w zakresie samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

V. Konkluzja

Biorąc pod uwagę przedstawioną powyżej pozytywną ocenę rozprawy doktorskiej Pani magister Joanny Farugi zatytułowaną "*Settlement procedure in cartel cases before the European Commission*" w konkluzji stwierdzam, że rozprawa ta spełnia wymagania, o których mowa w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz U. z 2014 r., poz. 1852).

Warszawa, 28.08.2015 r.

